

آچیق سۆز

سید رضا دیاور

۲۰- جی یوز ایلیگی بیر حالدا باشا یئتیردیک کی باغلانتی لار(ایرتیباطات) عصری آدلانان ایللرده، آذربایجانیمیزین حاق ایستریلیگ هارایی اؤز اؤلکه میزده ایسه یاخشی جاسینا یایلمامیشدی. بو قونویا نئچه بعددان باخیشیمیز، آدینی چکدیگیمیز موشکولون آرتیق آچیقلا نماناسیندا یول گؤستریجی اولاییلر. شوبهه سیز بو ایشین بیر اؤنملی نه دنی (عیلتی) آذربایجانلی لارین اؤزلینه مخصوص اولان باغلانتی وسیله لریندن قوللانماغا ایمکان اولمادیقلاری دیر. حوکومت طرفیندن سسله نن «مدنیتلر دانیشیقی» هارایلارا رغما بو دانیشیغا گرکن ایمکانلار یعنی رادیو، تلویزیون، گونده لیکلر و باشقا باغلانتی وسیله لرده تام شکیلده اولاراق فارس دیلی و مدنیتی یایب گنیشلندیرمک یولوندا ایشله نیر. ائله بونا گؤره ده بو دانیشیغی اورتایا چیخاردیب ایره لی سورن خاتمی جنابلاری یالینز یابانچی اؤلکه لری آلقیشلایب، اؤیدولر (تمجید ائتدیلر). حالبوکی ایراندا یاشایان، ایلیکن اینسانی حاقلاریندان محروم اولان اولوسلار بو کولتورل آخارقادان بیر داملادا یارینمادیلار. موشکولون ایکنجی قباریق نه دنی کی ایلك بؤلومدن آسیلی اولموشدور، خالقیمیزین اؤز دوغال (طبیعی) حاقلارینی آزجا تانیماقلاری دیر. آذربایجانلی لارین بیرچوخ سای سی، بیرلشمیش میللت لر تشکیلاتی و باشقا دونیالیق قوروملارین موقاویله لرینی ده گلن حاقلاری تانیمامیش و یالینز آنا یاسانین ۱۵- جی و ۱۹- جو اصل لرینی ائشیتیمیش دیلر. البته بو دوشونجه دئوریمی ۷۴- جو گونش ایلدن بری خالق ایچینده یئر آچمیش دیر. او چاغلاردا ایسلامی شورا قورولتای سئچیم لری نین آدایی (کاندیداسی) اولان دوکتور چهرگانی، آنا یاسادا گلن میلی حاقلاردان دانیشیب، بو ایستکلری قازانماق اوغروندا آرتیق چالیشاجاغینا سؤز وئردی. «آذربایجان میلی ترپنیش» تمل داشینی قویان دوکتور چهرگانی، ایسلامی شورا قورولتایینا یول تاپماماسینا باخمایاراق اوندان سونراکی سئچیم لرده آد یازدیران آدایلار، خالقین سسینی قازانماق اؤترو، آنا یاسانین ۱۵- جی و ۱۹- جو اصللریندن سؤز آچیردیلار. بو سؤزلرین یارامازلیغی اورادا اوزه چیخیر کی کئچن گونلرده جو مهور باشقانا یازیلان مکتوبو، کی اوندا بو قانونلارین دا ایجرا اولماغی ایسته نیلمیش دی، آذربایجان میللت وکیل لرینین هئچ بیرسی ایمصالامامیش

دیلا. آنجاق ۷۴- جو گونش ایلیندن بری کئچمیش سیاسی دنگه لر (موعادیله لر) پوزولدو. بو دیرچه لیش حرکتی جمهور باشقانلیق آدایلارینین سؤزلرینده ایسه ائتکی بوراخمیشدی، ائله کی اونلارین دا بیر سیراسی بو قانونلاری یئنی دن دیریلتمگه سؤز وئیردیلر.

ایندی او دیرچه لیش چاغلاریندان بئش- آلتی ایل سوووشدوقدان سونرا، میلّت اؤز قانونی حاققلاری ایله تانیش اولوب، اونلاری دیریلتمک اوچون چالیشیب، بو یولدا بیر سیرا آلچاق فیکیرلی لرین دامغالارینا (تؤهمت لرینه) معروض قالیب و سونوندا بو قانونلارین ایجرا اولماغیندان اومسونوب (مایوس اولوب) دور. آذربایجان میلّتی موطالبه لر نی نین آیاقلانماسینا دریندن تأسوفلنه رک، بو قوتسال (موقدس) گئدیشده آیاق ساخلامادان، اؤز ایستکلرینی قانونی یولدان آماغا آیاق دیره بیر و بعضی سوروملارین (مسئول لارین) آیاق سورومگین دقت ایله نظر آلتینا آلیب دیر. البته آذربایجان ایقتصادی سیخیتی لارا دا معروض قالمیش دیر و فرهنگی ایستکلردن دانیشماق موشکولون بو قولونو اونوتماق دئیل. اما چون هر اولوسون کیملیگینی تانیئتدیران و وارلیغینی قورویان اونون دیلی و تاریخی دیر و کئچمیش ده ایسه آذربایجان تورک میلّتی نین دوشمانلاری آذربایجان آدینی آرادان قالدیرماق اوچون اونون دیلینی دانماق ایسته میش لر. ائله بونا گؤره ده میلّتییزین قانونی ایستکلری، زنگین دیلی و گووه نیش لی کئچمیشینه آرخالانیر. ایندیکی گرگین دورومدا میلّتییز آنا دیلینی اؤیرنوب، اؤیرتمک اؤترو حوکومت الی ایله قورولاجاق اوخول لارا گؤز تکیب، اورک قیزدیریر. البته بو ضرورت آذربایجانلی عایله لر ایچینده دویولور و چوخ گنجلر کیملیک آختاریش یولوندا مارق گؤستریب، عایله نین اوشاقلاری و یئنی یئتمه لر (نوجوان لاری) آراسیندا دا مارق دوغورموشدولار. ایندی ایسه دیلچی عالیملر بیلگین لر و ایلائی (تاریخ) اوزمانلاری نین (متخصص) یازیلاریندان و یاپیلاریندان فایدالانیب بو میلی ترپنیشی گوجلنه ندرمک یئرلی درگی (نشریه) لریمیزین بورجودور. البته یوخاریدا ایشاره ائتدیگیمیز فرهنگی آخیم (جریان) باشلانیدقدان بری، بیر پارا گوجسوز و گاهدان بیر عیبه جر یازیلاردا گؤزه چارپیر کی درگیلرین بیری بئله یازیلاری، تومان باغی نثرلر، آدلاندیرمیشدی: بو ایصطیلاح ایله آد آپاردیغیمیز نثرلرین ایلیشکی سی و اویغونلوغو بیزه آیدین اولماییب سادا، سایغی لی یازارین سؤزونو خئیره یوروب اونون خئیرخواه لیق اومودوندا ییق. هر حالدا بوتون تورکجه یازانلارین اورک لرینده دیل و ائل سئوگی سیندن پینارلار (چشمه لر) جوشور، بیرینین کی سیسقا، بیرینین کی زور. آما مارقلی دیلداشلارین یازیلاری ادبی باخیمدان آری و عیب سیز اولمایینجا درگیلرده یازماقدان چکینمک لر بو موشکولون آرادان قالدیرماغیندا یاردیمچی اولاجاق.

البته بو سطرلرين يازانى دا آخسارليق لاريني اونوتمايب، اؤزونو و يازيلاريني هنج زامان تنقيددن احتياج سيز بيلمه ييب. تنقيد اولونان بير آيري قونو، آذربايجان درگيلرينده آنا دولو توركجه سيندن فايدالانماق اولموش دور. آذربايجان و آنا دولو توركجه سينين سيخ ايلگي لري دانيلماز بير گرچك (واقعيت) دير. بو ديبلر ايكي سي ده اوغوز بؤلومونون اوغوز-سلجوق ياريم بؤلومونه باغلانيرلار و دئمك بو ايكي ديل بير آغاجين ايكي بوداغى كيمي ديلر.

چاغداش (موعاصير) ادبي تورك ديلينده بو ايكي ديلين اورتاقليقلاري، اوخشارليقلاري و بنزيرليكلري آرتيمدا اولاراق ياخين گله جكده بو ديبلرين ايندي كي سينيرلاري لاپ اعتبارسيز اولاجاغى دئييلير. آما چون هله گونئي آذربايجاندا ادبي ديل ديرچه ليش عرفه سينده دير، ميلتيميزي آنا ديلينه آرتيق مارق لانديرماق سببينه باجارديقجا آذربايجان توركجه سينه مخصوص اولان سؤزلردن فايدالانماغيميز گركلي دير. حتا اولكه ميزده اؤزه لليكله باتي و دوغو آذربايجان، اردبيل و زنگان بؤلگه لرينده ايشله نيلن سؤزلري آرتيق ائشيمه لي ييك.

بير سيرا نشريره لردن اوز وئرن مرحمت سيزليك، آذربايجان ميلي حركاتيني يابانچي اولكه لر و سياسي آخينلار ايله ايلگي لي تانيتديرماق دير. ائله بونا گؤره ده تورك دونياسينين باشا ريسيزليق لاريني، «واي خبرلريني» و اونلارين بير پارا غير اسلامي سياست لريني ايري تيرده يازماق ايله خالقين موطالبه لريني سوچلاماق ايسته ييرلر. كسكين ليكله (قطعيت ايله) دئمك اولار آذربايجان ميلي ترينيشي تانريسال (ايلاهي) و اسلامي حاقلارا آرخالانير و اونون موسلمان مظلوم ميلتي ايندييه دك چتين ليكلرده اسلام جومهوريتي و فقيه يئتكه سي (ولايت فقيه) ايله ياناشي گلميش لر. بيزيم سئويملي ديلداشلاريميز و ساين بازار قارداشلاريميزدا اؤز ائل سئورليك لريني ثوبوتا يئتمك اوچون، باري آنا ياسادا گلن ميلي حاقلاري حوكومت دن ايسته سينلر. شوبهه سيز بو قانوني ايستكلر، حوكومت ايله قارشى ليغا يورولماز.

سؤزلريميزه سون قوياراق بعضي نشريره لردن گيلئي بيلديريريك. بونلار خالقيميزين ميلي حاقلاري اوزرينده سوسوبلار و بوندان آرتيق بير صحيفه توركجه يازماغي دا اوخوجولاريندان اسيرگه ييرلر، سانكي بو نشريره لر آذربايجان آدلي يئرده باسيليب ياييلماقدا دئييل. بو ساين قارداشلاريميزا خاطيرلاديريق دوننكي دامالاردان تشكيل تاپان سولار بولاغا دؤنوب ايرماق اولماقدا دير. سيزده گنج اولماميش بو آخيتتي يا قوشولون.